

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ОСТАФІЙЧУК Людмила Аурелівна

УДК 347.965(477+470).001.36

**ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЗА НЕПОВАГУ ДО СУДУ**

Спеціальність 12.00.10 – судоустрій;
прокуратура та адвокатура

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник

доктор юридичних наук, професор
ДОЛЕЖАН Валентин Володимирович,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
професор кафедри організації судових
та правоохоронних органів

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
СУХОНОС Віктор Володимирович,
Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської
справи»,
декан юридичного факультету;

кандидат юридичних наук, доцент
ФІДРЯ Юлія Олександрівна,
Східноєвропейський національний
університет,
завідувач кафедри кримінального
права і процесу

Захист відбудеться «__» _____ 2016 р. о ____ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41 086 01 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Піонерська, 2

Автореферат розісланий «__» _____ 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. Р. Біла-Тіунова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Судова реформа в Україні не дарма вважається одним з найважливіших суспільних і державних пріоритетів. Це пов'язано з тим, що починаючи з 1992 р., попередні спроби реформування не дали очікуваних результатів через недостатню глибину і половинчастість вжитих заходів. Після перемоги Революції гідності вжито кардинальних заходів з реформування судівництва, передусім статусу суддів в Україні. До них належать прийняття Законів України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» від 8 квітня 2014 р., «Про очищення влади» від 16 вересня 2014 р., «Про забезпечення права на справедливий суд» від 12 лютого 2015 р. та ін. Потрібно здобути довіру суспільства, завоювати авторитет і переконати громадськість у тому, що судам можна і потрібно довіряти. Це можна зробити лише за умови усунення таких вад, як систематичні порушення прав громадян при розгляді справ і постановленні судових рішень, безпрецедентна судова тяганина. Значна частина суддів трактує право на розсуд при здійсненні судочинства як дозвіл на ухвалення свавільних рішень. Поширеність хабарництва у суддівському середовищі викликає обурення громадськості. Останнім часом це обумовило масові протестні акції біля приміщень судів і в самих приміщеннях, що створює для судочинства перешкоди.

Прийняті Україною на себе зобов'язання щодо запровадження верховенства права у судочинстві не виконуються повною мірою, або виконуються формально, що викликає критику в суспільстві і нарікання структур Європейського співтовариства. Водночас продовжує існувати потреба захисту прав сумнінних суддів від протиправного втручання у судочинство, що підриває їх незалежність як необхідний елемент правового статусу судді. Завжди існували і на теперішній час посилюються прояви неповаги навіть до тих суддів, які чесно виконують свої обов'язки перед державою і суспільством.

Усе це обумовлює актуальність теми дослідження проблем правового захисту суддів, реагування на порушення закону у суддівському середовищі виключно у правових рамках, у тому числі й застосування положень закону про відповідальність за неповагу до суддів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана відповідно до плану наукової діяльності кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного університету «Одеська юридична академія» на 2011–2015 рр. та теми наукових досліджень «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» (державний реєстраційний номер 011U006H) на 2011–2015 роки.

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є вирішення низки наукових проблем застосування законодавства про відповідальність за неповагу до суду у світлі сучасних задач щодо удосконалення судоустрою, статусу суддів і судочинства.

Досягнення поставленої мети потребує вирішення таких задач:

розкрити генезис і визначити перспективи розвитку законодавства про неповагу до суду;

сформулювати ознаки поваги до суду як соціальної та правової цінності;

визначити сфери застосування законодавства про відповідальність за неповагу до суду у вузькому розумінні як відповідальність за адміністративні правопорушення і в широкому розумінні як відповідальність також відповідно до кримінального та іншого законодавства;

визначити елементи складу правопорушення, що містить ознаки неповаги до суду;

охарактеризувати засоби процесуального примусу для запобігання проявам неповаги до суду та їх припинення;

визначити перспективи удосконалення механізмів протидії неповазі до суду з урахуванням вітчизняного і зарубіжного досвіду.

Об'єктом дослідження є запобігання і протидія правопорушенням, що посягають на статус органів судової влади і суддів, встановлений порядок судочинства, честь і гідність суддів.

Предметом дослідження є юридична відповідальність за неповагу до суду.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації є сукупність прийомів і способів вивчення суспільних процесів у державно-правовій сфері. При цьому першочергове значення мало використання об'єктивних законів філософії права. При визначенні методології дослідження враховувалося, що методологія являє собою сукупність способів наукового пізнання, а в юридичній практиці – пошук найефективніших способів, прийомів вирішення конкретних правових ситуацій (п. 1.2).

Значної уваги у процесах наукового пізнання і розвитку суспільного життя та юридичної практики приділено діалектичному методу як універсальному і загальнонауковому, за допомогою якого предмети і явища розглянуто у їх взаємозв'язку, взаємодії протилежних сил, боротьбі протилежностей. При цьому явища попередніх епох, виходячи з дії філософських законів заперечення заперечення та переходу кількісних змін у якісні, набувають нової актуальності в сучасних умовах, наприклад, деякі правові ідеї античних часів певним чином відбиваються у сьогоденні (п. 1.3). Порівняльно-правовий метод використано для зіставлення підходів щодо протидії неповазі до суду різних історичних епох і в різних державах сучасності (п.п. 1.3, 3.2).

Для вироблення цілісного уявлення про предмет наукового дослідження і його поділ на складові частини використано загально-логічні методи аналізу і синтезу. Соціологічний метод застосовано при опитуванні пересічних громадян та суддів із питань застосування законодавства про статус суддів, їх захисту від протиправних посягань (п. 2.1). Формально-логічний метод використано для поглибленого вивчення змісту законів та інших нормативно-правових актів, у тому числі внесення пропозицій з їх удосконалення (п.п. 2.1, 2.2, 3.1).

Теоретичну основу дослідження становлять наукові праці з теорії держави і права, конституційного права, статусу суддів, адміністративної, кримінальної та інших видів відповідальності. Сутність юридичної відповідальності розглядалася різними науковцями-юристами, серед яких М. Абдулаєв, С. Авак'ян, С. Алексєєв, С. Алфьоров, В. Баранов, Д. Бахрах, С. Ващенко, І. Галаган, А. Головістікова, Ю. Гревцов, Ю. Дмитрієв, М. Довгополова, В. Долежан, А. Іванов, С. Ківалов, Т. Коломєєць, С. Комаров, А. Купін, О. Лейст, Д. Лук'янець, М. Марченко, Л. Морозова, Д. Овсянко, С. Олейников, А. Поляков, Ю. Полянський, І. Сенякін, Ю. Старілов, В. Сухонос, Ю. Фідря, О. Чернецький, Ю. Шемшученко, П. Шляхтун та ін. При цьому монографічні дослідження В. Гречишникової (2011), М. Шкіля (2012) лише частково охоплюють проблеми відповідальності за неповагу до суду, а дослідження Ю. Калашник (2013) в основному присвячено статті 185-3 КУпАП, хоча нею не вичерпується відповідальність за ці правопорушення. Ці роботи, природно, не враховують нових тенденцій у правовому регулюванні статусу суддів у 2014–2015 рр.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота є одним із перших у вітчизняній юридичній науці монографічним дослідженням проблем правового захисту суддів від проявів неповаги до них і першим таким дослідженням в умовах нинішнього етапу судової реформи 2013–2015 рр. Наукова новизна дослідження конкретизована у таких положеннях:

уперше:

обґрунтовано, що термін «прояв неповаги до суду» слід тлумачити як у вузькому розумінні стосовно назви і змісту ст. 185-3 КУпАП, так і в широкому розумінні – як правопорушення, передбачені також у ст.ст. 185-5 і 185-6 КУпАП, а також кримінальні правопорушення, закріплені ст.ст. 376, 377, 382, 385 і 386 КК України;

запропоновано відмовитися від оціночних понять у ст. 185-3 КУпАП, сконструйовано її розширену редакцію, запропоновано посилити санкції за правопорушення з урахуванням їх характеру і ступеня шкідливості;

визнано за доцільне встановити кримінальну відповідальність за образу судді і працівників апарату суду, які виконують адміністративно-

управлінські обов'язки, а також за дії, що призвели до зриву судового засідання, розроблено проекти відповідних норм;

запропоновано розглядати як санкції за неповагу до суду грошові стягнення, які накладаються судом за порушення процесуальних обов'язків; а також заходи дисциплінарної відповідальності щодо суддів, прокурорів та адвокатів і заходи цивільно-правової відповідальності за дифамацію (поширення наклепницької інформації щодо суддів);

для підвищення виховної ролі судового процесу і виховання поваги до суду запропоновано передбачити у процесуальному законодавстві можливість складання свідками присяги за їх бажанням чи за згодою з додержанням релігійного церемоніалу;

запропоновано в Кодексі України про адміністративні правопорушення спеціальну главу присвятити нормам про відповідальність за неповагу до суддів, відобразивши в ній особливості правового регулювання в зазначеній сфері;

удосконалено:

зміст соціально-правових понять «повага до суду» і «прояв неповаги до суду», які мають стосуватися судової системи у цілому, окремого суду як державного органу, в якому здійснюється судочинство; судді, який розглядає справу самостійно або здійснює судочинство колегіально, народних засідателів і присяжних;

обґрунтовано, що судді, які брали участь у колегіальному розгляді справ і висловили окрему думку, яка не співпадає з думкою більшості, не несуть особистої відповідальності за судову помилку, а їх окремі думки можуть бути однією з підстав призначення апеляційного перегляду;

запропоновано викласти статтю другу Кодексу суддівської етики у такій редакції: «Суддя має протистояти будь-якому незаконному впливу...» і далі за текстом, а не просто «уникати» його, як у тексті чинного Кодексу;

висловлено пропозицію щодо застосування опитування думки громадськості стосовно ділових і моральних якостей суддів місцевих загальних судів шляхом поширення анкет серед жителів населених пунктів;

набули подальшого розвитку:

пропозиції щодо удосконалення законодавства у сфері протидії адміністративним правопорушенням шляхом прийняття нового Кодексу України про адміністративні правопорушення або Кодексу України про адміністративну відповідальність чи двох кодексів, в одному з яких було б вирішено питання матеріального, а в другому—процесуального права;

рекомендації щодо змісту і форми правових актів і дій, що використовуються в судах при застосуванні заходів процесуального примусу у зв'язку з проявами неповаги до суду;

положення щодо забезпечення транспарентності судової влади шляхом допуску громадян і представників засобів масової інформації на судові засідання з додержанням встановлених правил.

Практичне значення одержаних результатів впливає з актуальності роботи та одержаних у результаті теоретичних висновків і практичних рекомендацій, яких може бути використано в:

науково-дослідній сфері – для подальшого дослідження процесів протидії проявам неповаги до суду і суміжним правопорушенням;

правотворчій діяльності – для удосконалення адміністративного, кримінального та іншого законодавства;

організаційно-управлінській діяльності судів – для вироблення правових заходів підтримання законного порядку при розгляді справ;

навчальному процесі – для участі у підготовці навчальних програм і планів, навчальних посібників, текстів лекцій і планів семінарських занять із цієї проблематики.

Апробація результатів дослідження. Положення і висновки дисертаційного дослідження доповідалися і обговорювалися на засіданнях кафедри. Основні результати дослідження оприлюднено на: Міжнародній науково-практичній конференції «Право, суспільство і держава: форми взаємодії» (м. Київ, 16–17 січня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні наукові дослідження представників юридичної науки – прогрес законодавства України майбутнього» (м. Дніпропетровськ, 16–17 січня 2015р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективні напрями розвитку сучасної юридичної науки» (м. Кривий Ріг, 30–31 січня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Право і держава: проблеми розвитку і взаємодії у ХХІ ст.» (м. Запоріжжя, 30–31 січня 2015 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективні напрямки розвитку сучасної юридичної науки» (м. Івано-Франківськ, 20–21 березня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Особенности адаптации законодательства Молдовы и Украины к законодательству Европейского Союза» (м. Кишинів, 27–28 березня 2015 р.).

Публікації. Основні положення і висновки дисертації містяться у шести статтях, п'ять із яких опубліковано у наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого переліку, одна – у зарубіжному виданні.

Структура дисертації визначена метою та завданнями дослідження. Дисертація складається зі вступу, 3 розділів (8 підрозділів), висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 230 сторінок, із них основного тексту – 187 сторінок, 18 – додатки, список використаних джерел містить 255 найменувань і розміщений на 25 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, його зв'язок з науковими програмами, планами, темами, об'єкт, предмет, мету і задачі дослідження; новизну одержаних результатів, його теоретичне та практичне значення, наведено відомості про апробацію.

Перший розділ «Огляд наукових досліджень, методологія дослідження, генезис становлення відповідальності за неповагу до суду» складається з чотирьох підрозділів. У ньому розглянуто стан наукових досліджень за темою, методологічні проблеми дослідження, історичні аспекти становлення і застосування відповідальності за неповагу до суду, а також сутність поваги до суддів у сучасному розумінні.

У **підрозділі 1.1. «Огляд наукових досліджень»** міститься короткий огляд змісту цих досліджень за часи, коли в суспільстві почав утверджуватись принцип поваги до суду, виникла та розвивалась потреба його захисту правовими засобами.

В літературі сутність юридичної відповідальності взагалі, а також відповідальності за неповагу до суду розглядалась у працях різних юристів-науковців, серед яких М. Абдулаєв, С. Авак'ян, С. Алексєєв, С. Алфьоров, В. Баранов, Д. Бахрах, С. Вашенко, І. Галаган, А. Головістікова, Ю. Гревцов, Ю. Дмитрієв, М. Довгополова, А. Іванов, Ю. Калашник, С. Ківалов, Т. Коломoeць, С. Комаров, А. Лупон, Д. Лук'янець, М. Марченко, Л. Морозова, Д. Овсянко, С. Олейников, А. Поляков, І. Сенякін, Ю. Старілов, О. Чернецький, Ю. Шемшученко, П. Шляхтун та ін.

Для української правової науки радянських та пострадянських часів було властивим ототожнення юридичної відповідальності за неповагу до суду з адміністративною відповідальністю. Хоча Кодексом України про адміністративні правопорушення така відповідальність була встановлена лише і 1990 р. у зв'язку із появою в тексті КУпАП ст. 185-3 «Прояв неповаги до суду», а також ст.ст. 185-4 і 185-6, які за своєю спрямованістю наближаються до зазначеної статті. Переважна більшість наукових досліджень за правопорушення у цій сфері стосувалася саме адміністративної відповідальності, хоча потреби зміцнення авторитету судової влади вимагають застосування також інших видів юридичної відповідальності, передусім кримінальної. Це обумовлювало потребу у ширшому тлумаченні поняття «відповідальність за неповагу до суду», і відповідна ідея проводиться автором у цій роботі.

Проблеми юридичної відповідальності за неповагу до суду не можна відносити виключно до сфери адміністративного права, яке регулює суспільні відносини у діяльності органів виконавчої влади. Відповідно до ст. 225 Кодексу України про адміністративні правопорушення ініціювати провадження про правопорушення у вигляді неповаги до суду мають право

чимало органів, які не належать до виконавчої влади, а заходи юридичної відповідальності застосовуються лише судами. Всі ці делікти слід вважати правопорушеннями (проступками) у сфері правовідносин публічного характеру.

В умовах дії чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення варто обговорити питання про доцільність виокремлення усіх норм, що стосуються правопорушень проти статусу суддів і судочинства в окремому розділі КУпАП.

У *підрозділі 1.2. «Методологія дослідження»* згадана категорія розглядається як теоретична основа та сукупність способів організації процесу наукового пізнання: його загальних форм, можливостей пізнавальних засобів та механізмів, які обумовлюють логічну послідовність наукового пізнання.

Для забезпечення повноти і об'єктивності дослідження було використано загальнофілософський діалектичний метод, за допомогою якого державно-правові процеси розкрито в усій їх повноті, здійснено пошук шляхів подолання суперечностей. За допомогою використання закону заперечення заперечення прослідковано вплив досягнень юридичної думки попередніх епох на сучасність у нових історичних умовах. Використано загально-логічний метод поділу предмета дослідження на частини і синтез – об'єднання цих частин, що сприяло виробленню цілісного уявлення про предмет наукового дослідження відповідальності за неповагу до суду і водночас чіткому виокремленню його складових.

Для поглибленого аналізу змісту норм матеріального і процесуального права, забезпечення їх адекватного тлумачення використано формально-юридичний метод дослідження. Це сприяло обґрунтованості тлумачення нормативних актів, а відтак – висновків і пропозицій, що містяться в роботі. Наявність у дослідженні пропозицій з удосконалення законодавства являє собою використання методу юридичного моделювання. Використано матеріали соціологічних опитувань суддів із питань забезпечення їх незалежності і запобігання неповазі до суду. Зокрема такі методи використовувалися для аналізу норм Закону України «Про судоустрій і статус суддів» і судово-процесуальних кодексів, їх наукового тлумачення.

У *підрозділі 1.3. «Генезис становлення та розвитку інституту відповідальності за неповагу до суду»* на основі висновків представників юридичної науки і фахівців права проаналізовано розвиток цих процесів від біблейських часів до сучасності.

Природним середовищем для конфліктів між людьми завжди були різні уявлення щодо належної і неналежної поведінки, добра і зла, справедливості і несправедливості та інших подібних критеріїв, що завжди накладало відбиток на ставлення людей до своїх супротивників у соціальних і правових конфліктах. У зв'язку із цим негативні емоції

часто виплескувалися й на суддів. Так поступово вироблялася суб'єктивна неповага до суддів, яка у подальшому стала мати узагальнений характер.

На пов'язані із цим процеси впливав характер соціально-економічного ладу в окремих частинах світу і окремих державах, а також релігійні чинники. Із часом, хоча і досить повільно, пробивали собі дорогу процеси демократизації і гуманізації суспільства. Основними із цих процесів були: а) вплив на становлення судової системи і статусу суддів правових традицій стародавніх Греції і Риму навіть в умовах існування рабовласницького суспільного устрою; б) застосування у країнах Європи санкцій щодо осіб, які наважувалися конфліктувати із суддями, переважно у вигляді грошових або майнових штрафів; в) посилення відповідальності в окремих країнах за найзухваліші прояви неповаги до суду у вигляді тілесних покарань, ув'язнення або навіть смертної кари; г) фактична відсутність спеціальної кримінальної і адміністративної відповідальності за неповагу до суду в Російській Імперії після судової реформи 1864 року; д) відсутність відповідних норм за часів радянської влади, що не перешкоджало застосуванню до громадян репресій за антирадянську агітацію і пропаганду, у тому числі і за критику каральної практики судів.

Адміністративну відповідальність за неповагу до суду не було передбачено Адміністративним кодексом УСРР 1927 р., а було її запроваджено лише Указом Президії Верховної Ради УРСР від 4.05.1990 р. Проте, у 2001 р. було скасовано кримінальну відповідальність за образу суддів, як і за наклепи на них. У цілому в Україні впродовж останніх 25 років не існувало чіткої концепції відповідальності за неповагу до суду.

У *підрозділі 1.4. «Повага до суду і суддів як соціальна і правова цінність»* зазначено, що, всі члени суспільства, включаючи суддів, мають право на повагу до своєї гідності. Проте суддя має бути об'єктом поваги не як обов'язкового додатку до посади. Справжня повага досягається бездоганним здійсненням судочинства і додержанням правил суддівської етики у відносинах з колегами та іншими громадянами. У свою чергу, вимоги щодо поваги до суддів мають стосуватися усіх членів суспільства, включаючи політиків та урядовців високого рівня.

Проявом поваги до суду є або схвальна оцінка, підтримка діяльності судів і суддів з боку громадянського суспільства, або принаймі – відсутність серйозних нарікань і зауважень до них. При цьому йдеться як про повагу до окремих судів і суддів, так і про судову систему в цілому. Суспільна довіра і повага до судової влади як такої є однією з гарантій ефективності судочинства. Це стосується не лише професійних суддів, але й народних засідателів і присяжних, які використовують повноваження суддів. Порушення закону і порочні вчинки з боку окремих суддів ставлять під загрозу репутацію судових органів, в яких вони служать, особливо коли йдеться про т.зв. резонансні справи. Варто припуститися

декількох порушень закону, як такі суди набувають репутації скандальних, корумпованих тощо.

Повага до судді обов'язково містить у собі також самоповагу, тобто здатність судді критично оцінювати свою позицію як провідного учасника судового розгляду, проявляти принциповість і самостійність. Саме відсутність такої принциповості стала основною причиною серйозних іміджевих втрат останніх років. У зв'язку із цим підкреслено, що суддя – учасник колегіального розгляду справи, обстоюючи думку, яка не співпадає з думкою більшості суддів, повинен мати право поставити в окремій думці питання про перегляд судового рішення в апеляційному порядку, навіть якщо цього не зробили безпосередньо зацікавлені учасники процесу, а також судді – члени суддівської колегії. Істотно впливає на авторитет суду і судді невиразність і поспіх публічного проголошення судового рішення, коли присутнім абсолютно незрозуміла його аргументація. У зв'язку із цим доцільно після проголошення рішення коротко прокоментувати його зміст.

Підкреслено, що незалежна позиція судді при розгляді конкретних справ найбільшою мірою залежить від поєднання зовнішньої незалежності, тобто створення умов для безперешкодного виконання ним своїх обов'язків і внутрішньої незалежності (внутрішнього імперативу), тобто особистої переконаності судді в необхідності усіма доступними засобами захищатися від протиправного впливу.

Відповідно до ст. 4 чинного Кодексу суддівської етики «порушення правил етичної поведінки не можуть самі по собі застосовуватись як підстави для притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності...». Від цього обмеження слід відмовитись, оскільки деякі порушення суддею громадського порядку, особливо у п'яному вигляді, компроментують суддю не менше, ніж неналежне виконання службових обов'язків, а тому можуть, безумовно, стати підставою для накладення дисциплінарного стягнення.

Принципове значення для створення позитивного іміджу судді має додержання положення ч. 7 ст. 55 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо обмеження суддів на одержання нагород і відзнак. У цій принципово важливій нормі слід дещо по-іншому розставити акценти, виклавши її так: «Суддя до виходу у відставку або до виходу на пенсію не може одержувати державні нагороди або відомчі чи місцеві відзнаки за виконання обов'язків, пов'язаних із здійсненням судочинства». Відсутність такої можливості сама по собі має розглядатися як захід заохочення для скромної людини, яка вважає звання судді однією з найвищих нагород.

Підкреслено, що репутація кожного окремого судді далеко не завжди є однозначно позитивною, або негативною. Крім того, вона може змінюватись у процесі його професійної діяльності як у кращу, так і в гіршу сторону. Це є особливо наочним для невеликих районних судів, коли інформація про суддю здобувається досить оперативно і навколо нього формується певна

громадська думка. Тому доцільно із залученням представників громадськості шляхом анкетування збирати відомості про суддів саме на такому рівні, окремо – щодо голови суду та його заступника. Для проведення опитування шляхом анкетування слід сформулювати питання, які стосуються поведінки судді на службі і поза нею. Водночас викликають сумніви надання громадським об'єднанням права проводити незалежне оцінювання суддів активістами після їх присутності у відкритих судових засіданнях (ст. 88 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»). Запровадження такого порядку в умовах загальної атмосфери недовіри до суддів може призвести до поспішної невірної оцінки процесуальних рішень і хибних висновків, особливо не фахівцями. Проведення таких оцінювань варто покласти на органи суддівського самоврядування, аж до Ради суддів України.

Найточнішим критерієм ставлення місцевих жителів до кандидатів у судді було би проведення загальних виборів суддів на територіях, що належать до певних судових округів, а, особливо, переобрання на підставі відкликання суддів виборцями (С. Ківалов). Ця проблема вимагає ретельного вивчення й обговорення.

Позиція суб'єктів громадського суспільства може мати вирішальне значення для захисту чесних і принципових суддів від необґрунтованих нападок на них з боку державних органів та окремих політиків, несумлінних журналістів.

Другий розділ «Правові підстави юридичної відповідальності за неповагу до суду (судді)» складається з двох підрозділів, в яких розкрито сутність правових засобів відповідальності за неповагу до суду і пов'язаних із ними засобів процесуального примусу.

У підрозділі 2.1. «Види відповідальності за неповагу до суду (судді)» проаналізовано види і порядок застосування відповідних правових заходів за неповагу до суду. При цьому підкреслено, що всі ці правопорушення завдають шкоди авторитетові правосуддя, нормальному ходу судового розгляду, або принижують гідність судді.

Проявами неповаги до суду можуть вважатися як адміністративні, так і кримінальні правопорушення. Зокрема, ознаки явної неповаги до суду містяться у ст. 376 Кримінального кодексу України «Втручання в діяльність судових органів» з метою перешкодити виконанню суддею службових обов'язків, або домогтися винесення неправосудного рішення.

Відповідно до ч. 3 ст. 6 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» «Втручання у здійснення правосуддя, вплив на суддів у будь-який спосіб, неповага до суду і суддів, збирання, використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб з метою впливу на безсторонність суду забороняється і тягне за собою відповідальність, установлену законом». Відповідальність за збирання і використання інформації дотепер не встановлена і зробити це напевно неможливо. Термін «вплив на суддів у будь-

який спосіб» є досить розпливчастим, на відміну від «втручання у діяльність судових органів», за що встановлено кримінальну відповідальність (ст. 386 КК України). Для притягнення до відповідальності за «збір і поширення інформації» потрібно довести наявність наміру вчинити протиправний вплив на безсторонність суду. Проте за бажання можна завжди довести, що це було викликано виключно прагненням розкрити протиправну поведінку судді як складову очищення судової влади.

Зроблено висновок, що неповагу до судді і суду слід трактувати у вузькому та широкому розумінні. Статті, які передбачають адміністративну відповідальність: ст.ст. 185-3, 185-5 і 185-6 КУпАП – у вузькому розумінні, а, крім того, ст.ст. 376, 377, 382, 385, 386 КК України, – у широкому розумінні.

Відповідно до ч.ч. 4 і 5 ст. 63 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» неповагою до суду вважається як нез'явлення до суду народного засідателя і присяжного (ст. 185-3 КУпАП), так і чинення їм перешкод у цьому з боку роботодавців (ст. 185-5 КУпАП). За перешкоджання явці до суду народного засідателя, присяжного посадовою особою передбачено штраф від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тоді як за інші прояви неповаги до суду розмір штрафу є на порядок більшим. І це без огляду на те, що ці порушення вчиняються керівниками як у державному, так і в приватному секторах. Сам по собі «символічний» розмір штрафу можна вважати проявом неповаги до судової влади з боку законодавця. Очевидно, розміри цих штрафів необхідно значно підвищити.

Зазначено некоректність посилання у ст. 185-3 КУпАП на злісний характер правопорушення без якоїсь конкретизації. Коректніше було би посилатися на невиконання обов'язків, зокрема, щодо неявки до суду «без поважних причин», наявність чи відсутність яких має встановлюватися судом з урахуванням пояснень порушників. Недоцільним є також встановлювати у цій статті перелік осіб залежно від їх ролі у судовому процесі, тоді як можна використати узагальнюючу фразу «особи, явка яких визнана судом обов'язковою».

Авторським проектом нового тексту ст. 185-3 КУпАП передбачено підвищену відповідальність за повторне неприбуття до суду без поважних причин. Водночас, запропоновано урізноманітнити адміністративні стягнення за окремі правопорушення, зокрема, передбачити можливість застосування попередження та адміністративного арешту. Запропоновано відновити кримінальну відповідальність за образу судді і встановити її також за образу окремих працівників апарату суду, а також за зрив судового засідання (проекти відповідних актів наведено у висновках).

Обґрунтовано, що видами юридичної відповідальності за неповагу до суду можуть бути також: а) накладення судом грошових стягнень за невиконання процесуальних вимог; б) цивільно-правова відповідальність за поширення відомостей, що принижують гідність, честь і репутацію суддів;

в) дисциплінарна відповідальність прокурорів і адвокатів за протиправну і неетичну поведінку в судових засіданнях (за рішенням кваліфікаційно-дисциплінарних комісій прокуратури і адвокатури). Відповідно до п. 8 ч. 1. ст. 92 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачено дисциплінарну відповідальність суддів за «втручання у процес здійснення судочинства іншими суддями» за відсутності підстав для застосування кримінальної відповідальності.

Неявка в суд окремих фігурантів справи не завжди може розглядатися як перешкода для слухання справи, якщо відповідні докази були одержані з показань інших осіб, які з'явилися на виклик, що в принципі не звільняє винуватців від юридичної відповідальності. Коли показання особи, особливо свідка, мають важливе значення, але він не спроможний за станом здоров'я особисто прибути до суду, можна вдаватися до допиту в режимі відеоконференції. Як прояв неповаги до суду в широкому розумінні може розглядатися відмова від свідчень, надання явно недостовірних свідчень, у зв'язку з чим суд вживає заходів по притягненню особи до кримінальної відповідальності.

У підрозділі 2.2. «Засоби процесуального примусу для запобігання проявам неповаги до суду та їх припинення» зазначено, що вони використовуються здебільшого у випадках, коли учасники процесу або присутні не виконують організаційно-управлінських актів суду, що стосуються порядку судового розгляду: оголошень, вказівок, роз'яснень, зауважень, не реагують на попередження головуєчого.

Підвищена небезпека різних ексцесів виникає при розгляді виборчих спорів. Як свідчить сучасна практика проведення виборчих кампаній, їх учасники бувають схильні використовувати судові засідання для продовження виборчої агітації для зведення рахунків зі своїми опонентами, чого за жодних умов не можна допускати. До таких ситуацій головуєчий, службовці суду і працівники міліції мають проявляти підвищену увагу, причому не лише в судовій залі, але й назовні, щоб за допомогою правоохоронних структур, у зародку присікати такі прояви. В особливо небезпечних ситуаціях це може пов'язуватися із застосуванням заходів кримінально-правового впливу.

Стосовно таких учасників процесу, як прокурор і захисник видалення із зали судового засідання не застосовується. І не тому, що їх наділено якимись особливими перевагами, а тому, що їх відсутність може ускладнити або унеможливити продовження судового розгляду. Звичайно, вони не можуть при цьому уникати відповідальності за негідну поведінку в суді і мають притягуватися до відповідальності за рішеннями кваліфікаційно-дисциплінарних комісій прокуратури та адвокатури. Не може залишитись осторонь від юридичної відповідальності і суддя – головуєчий, який порушив норми закону і правила професійної етики, особливо якщо це зафіксовано технічним записом процесу.

Хоча можливість видалення із зали судового засідання передбачена у ч. 3 ст. 11 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» і в судово-процесуальному законодавстві, виходячи з настанов Європейського суду з прав людини видалення із зали суду обвинуваченого повинно мати винятковий характер, оскільки це порушує його процесуальні права.

Третій розділ «Проблеми подолання неповаги до суду» складається з двох підрозділів і присвячено окремим організаційно-управлінським проблемам усунення цих явищ та запобігання їм.

У **підрозділі 3.1. «Напрями удосконалення правового та адміністративно-управлінського механізму відповідальності за неповагу до суду»** обґрунтовано потребу у подальшому його удосконаленні, передусім шляхом прийняття нового Кодексу України про відповідальність за адміністративні правопорушення або поділити його на два законодавчі акти, в одному з яких містилися б норми матеріального, а в другому – процесуального права; повернутися до ідеї прийняття Закону України «Про нормативно-правові акти», чітко розмежувати в законодавстві правопорушення, які тягнуть адміністративну і кримінальну відповідальність за неповагу до суду.

Необхідно здійснити узагальнення практики застосування судами України законодавства про неповагу до суду з урахуванням настанов Європейського суду з прав людини, розробити рекомендації щодо стилю управління перебігом судового процесу, формування прихологічної стійкості суддів. У зв'язку із цим внесено також пропозиції щодо удосконалення діяльності працівників апарату судів щодо організації судового процесу. Для налагодження плідної співпраці із засобами масової інформації та журналістськими спілками запропоновано укомплектувати частину судів прес-службами або прес-секретарями, використовуючи на цих посадах випускників факультетів журналістики вишів, забезпечувати допуск журналістів до матеріалів справ і рішень судів, які викликають підвищений суспільний інтерес.

У **підрозділі 3.2. «Зарубіжний досвід законодавчого врегулювання юридичної відповідальності за неповагу до суду»** аналізуються деякі аспекти практики найрозвинутіших країн світу – США та Європейського Союзу, в результаті чого автор дійшла висновків, що: а) чимало підходів вирішення цих питань у країнах Заходу обумовлені передусім національними традиціями і звичаями, що склалися у процесі тривалого цивілізаційного розвитку; б) забезпечення поваги до суду розглядається у цих країнах як національний пріоритет у судівництві; в) критерії віднесення певних діянь до числа проявів неповаги до суду значною мірою залежать від розсуду суддів з огляду на обмеженість норм позитивного права у цій сфері; г) важливим джерелом права при вирішенні цих питань є судова практика.

Окремі підходи, що застосовуються в європейській практиці, можна використати і в Україні. При цьому обов'язково підлягають застосуванню закріплені в законодавстві України принципи статусу суддів, судоустрою і судочинства.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** підсумовано основні результати дослідження, обґрунтовано теоретичне і практичне значення дисертації. Основними науковими і практичними висновками є:

1. Весь досвід існування і функціонування організованих форм людського суспільства підтверджує потребу в існуванні судів для розв'язання правових спорів і конфліктів. Але цю місію судової системи може виконати лише за умови, якщо вона користується довірою і повагою з боку суспільства або принаймні його більшості. Проте це не виключає недовіри до суду і неповаги до окремих суддів з урахуванням підвищеного рівня конфліктності юридичних справ і психологічних особливостей соціальних груп та окремих громадян. При цьому критичне ставлення до окремих суддів не слід автоматично переносити на судову систему в цілому.

2. Питання юридичної відповідальності за неповагу до суду були предметом досліджень з боку представників науки адміністративного права (В. Гречишнікова, М. Шкіль, Ю. Калашник). Їх роботам властива певна обмеженість питаннями адміністративної відповідальності, хоча ці проблеми стосуються також інших юридичних наук. Зазначені обставини враховані при обранні теми дисертації у рамках наукової спеціальності 12.00.10 – «Судоустрій, прокуратура та адвокатура».

3. За різних історичних епох на землях України використовувалися різні підходи для забезпечення правових засобів протидії неповаги до суду. Проте в основному проявлялася тенденція до демократизації та гуманізації цих процесів.

4. Після Революції гідності 2013 року та її сучасного продовження застосування законодавства про відповідальність за неповагу до суду має поєднуватися з посиленням вимогливості до суддів, схильних до порушень закону при здійсненні судочинства.

5. Повага до судді з боку суспільства та його структур – це позитивне, доброзичливе або принаймні лояльне ставлення до органів судочинства та їх представників. Повага до суддів має поєднуватися із їхньою самоповагою і здатністю критично оцінювати свою діяльність (самокритичністю).

6. Рівень суспільної поваги до суддів вирішальною мірою залежить від показників їх професійної діяльності, а також додержання ними морально-етичних норм. При цьому враховується їх ставлення до учасників судового розгляду та інших громадян, повага суддів до людської гідності.

7. Прояви неповаги до суду за будь-яких умов не мають позитивного наповнення і являють собою діяння, спрямовані на приниження професійної гідності і авторитету суддів, у тому числі шляхом невиконання процесуальних обов'язків, приписів суду і створення суттєвих перешкод для здійснення судочинства.

8. Неповага до суду – це правопорушення, яке тягне за собою: а) адміністративну відповідальність; б) кримінальну відповідальність; в) накладення грошових стягнень судом за не виконання процесуальних обов'язків; г) цивільно-правову відповідальність; д) дисциплінарну відповідальність прокурорів, адвокатів, а також колег-суддів за протиправне втручання в суддівську діяльність, за що ст. 92 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачено дисциплінарну відповідальність.

9. Адміністративна відповідальність за неповагу до суду передбачена не лише у ст. 185-3 КУпАП, але й за перешкоджання явці до суду народного засідателя, присяжного – ст. 185-5 КУпАП і невжиття заходів щодо окремої ухвали чи окремої постанови суду – ст. 185-6 КУпАП. У кримінально-правовому розумінні зазначена відповідальність встановлена за втручання в діяльність судових органів – ст. 376 КК України, погроза і насильство стосовно судді – ст. 377 КК України, невиконання судового рішення – ст. 382 КК України, відмова від надання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків – ст. 385 КК України, перешкоджання явці свідка, потерпілого, експерта до суду – ст. 386 КК України. Проте, дотепер не відновлено кримінальну відповідальність за образу судді, що не можна пояснити ніякими вагомими міркуваннями. Заслужують саме на кримінальну відповідальність винуватці зриву судового засідання.

10. Запропоновано:

а) викласти ст. 185-3 КУпАП у такій редакції:

Стаття 185-3. «Прояви неповаги до суду»*

«Неявка до суду без поважних причин для участі у судовому засіданні осіб, присутність яких суд визнав обов'язковою, –

тягне за собою попередження або накладення штрафу від двадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

повторна неявка до суду зазначених осіб, –

тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

непідкорення учасників судового процесу та інших присутніх розпорядженням головуєчого, що перешкоджає судовому розгляду, –

тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

порушення громадського порядку в судовому засіданні, що заважає його проведенню, –

тягне за собою накладення штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешт на строк від п'яти до десяти діб;

невиконання вимоги суду про надання інформації або документів, необхідних для судового розгляду, –

тягне за собою накладення штрафу від десяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

*Примітка: слово «прояв» тут використовується у множині, а не в однині, як у чинній редакції статті;

б) доповнити КК України новими статтями, виклавши їх у такій редакції:

Стаття 377-1 «Образа судді»:

«Образа судді, народного засідателя або присяжного у зв'язку з їх участю у розгляді судової справи, –

карається штрафом у розмірі від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до двох років»;

Стаття 377-2 «Образа працівника суду»:

«Образа судового розпорядника, помічника голови суду або судді, секретаря судового засідання чи інших службовців суду, на яких покладено обов'язки, пов'язані з додержанням порядку судового процесу, –

карається штрафом у розмірі від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян»;

Стаття 377-3 «Зрив судового засідання»:

«Зрив судового засідання через неможливість його розпочати або відновити через порушення порядку з вини учасників процесу або інших присутніх, –

карається штрафом від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі чи арештом на строк до шести місяців»;

в) частину 2 ст. 129 Конституції України викласти в такій редакції:

«Судді при здійсненні правосуддя є незалежними і керуються лише законом».

г) перше речення статті 2 Кодексу суддівської етики викласти у такій редакції:

«Суддя має протистояти будь-якому незаконному впливу... » і далі за текстом.

д) частину 7 ст. 55 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» викласти у такій редакції:

«Суддя до виходу у відставку або на пенсію не може одержувати державні нагороди або відомчі чи місцеві відзнаки за виконання обов'язків, пов'язаних з виконанням функції правосуддя»;

ж) виключити друге речення з ч. 6 ст. 364 КПК України в частині можливості припинення суддею-головуючим виступу прокурора чи адвоката в судових дебатах.

11. Обґрунтовано доцільність дозволити свідкам за їх бажанням чи за їх згодою складання присяги в суді з використанням релігійного церемоніалу.

12. Для вивчення думки громадян щодо діяльності суддів місцевих судів доцільно організовувати анкетування жителів місцевих громад для з'ясування їх ставлення до суддів цих судів, узагальнювати матеріали опитувань за участю голів місцевих громад та органів суддівського самоврядування.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Остафійчук Л.А. Судова влада в Україні в контексті теорії правової держави / Л.А. Остафійчук // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць. – Вип. 147: Правознавство. – Чернівці : Рута, 2002. – 116 с. – С. 19–22.

2. Остафійчук Л.А. Роль судової практики у системі актів державної влади України / Л.А. Остафійчук // Університетські наукові записки. Часопис Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. – Івано-Франківськ : Ред.-видав. відділ Івано-Франківського ун-ту права ім. Короля Данила Галицького, 2014. – Вип. 10. – 222 с. – С. 121–126.

3. Остафійчук Л.А. Досвід кримінально-правової протидії неповазі до суду у Китаї / Л.А. Остафійчук // «Держава та регіони». – 2014. – № 4 (46). – С. 123–126.

4. Остафійчук Л.А. Сутність і змістовні властивості поняття «неповага до суду» / Л.А. Остафійчук // Науковий вісник Академії мініципального управління : зб. наук. праць. Серія «Право». – 2014. – Вип. 1. – 223 с. – С. 129–136.

5. Остафійчук Л.А. Неповага до суду в українському законодавстві / Л.А. Остафійчук // «Evropský politický a právní diskurz», 2015. – № 2. – 338 с. – С. 294–298.

6. Остафійчук Л.А. Засоби процесуального примусу для запобігання і припинення неповаги до суду / Л.А. Остафійчук // «Актуальні питання публічного та приватного права». Науковий журнал. – 2015. – № 1 (09). – 175 с. – С. 167–175.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

7. Остафійчук Л.А. Юридичне поняття «неповаги до суду» як міжгалузеве поняття / Л.А. Остафійчук // Сучасні наукові дослідження

представників юридичної науки – прогрес законодавства України майбутнього : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 16–17 січня 2015 р.). – Дніпропетровськ : ГО «Правовий світ», 2015. – 120 с. – С. 106–109.

8. Остафійчук Л.А. Юридична відповідальність за неповагу до суду у США / Л.А. Остафійчук // «Право, суспільство і держава: форми взаємодії» : міжнар. наук. – практ. конфер. (м. Київ, 16–17 січня 2015 р.). – К. : Центр правових досліджень, 2015. – 132 с. – С. 113–116.

9. Остафійчук Л.А. Юридична відповідальність за неповагу до суду у Великобританії / Л.А. Остафійчук // «Перспективні напрями розвитку сучасної юридичної науки» : матеріали міжнар. наук. – практ. конф. (м. Кривий Ріг) : ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2015. – 216 с. – С.183–186.

10. Остафійчук Л.А. Юридична відповідальність за неповагу суду у Франції та Німеччині / Л.А. Остафійчук // Право і держава: проблеми розвитку і взаємодії у ХХІ ст. : тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 30–31 січня 2015 р.) / за заг. ред. Т.О. Коломєєць. – Запоріжжя, 2015. – 200 с. – С.178–180.

11. Остафійчук Л.А. Суд і засоби масової інформації: проблемні питання юридичної відповідальності за неповагу до суду / Л.А. Остафійчук // «Особенности адаптации законодательства Молдовы и Украины к законодательству Европейского Союза» : междунар. науч.-практ. конф. (м. Кишинев, 28 марта 2015). – Ч. 2. – 2015. – 200 с. – С. 108–112.

12. Остафійчук Л.А. Неповага до суду і судді: спірні питання тлумачення / Л.А. Остафійчук // Перспективні напрямки розвитку сучасної юридичної науки : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 20–21 березня 2015 р.). – У 2 ч. – Херсон : Видавн. дім «Гельветика», 2015. – Ч. 1. – 208 с. – С. 181–184.

АНОТАЦІЯ

Остафійчук Л.А. Юридична відповідальність за неповагу до суду. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.10 – судоустрій; прокуратура та адвокатура. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2015.

Дисертацію присвячено теоретичним і практичним проблемам розвитку і застосування законодавства про відповідальність за неповагу до суду.

Підстави і порядок застосування юридичних санкцій за неповагу до суду визначено статтею 185-3 КУпАП, а також низкою інших статей цього Кодексу і Кримінального кодексу України та нормами інших галузей

законодавства. Це обумовило розгляд у дисертації цих проблем у широкому і вузькому розумінні.

Здійснено порівняльно-правовий аналіз окремих положень законодавства про статус суддів як в історичному плані, так і у порівнянні із сучасним законодавством і практикою передових демократичних країн. Внесено пропозиції щодо видання нових законодавчих актів і внесення змін та доповнень до існуючих актів для підвищення ефективності їх застосування.

Детально розглянуто питання застосування законодавства щодо порядку вжиття заходів процесуального примусу у справах цієї категорії.

Ключові слова: повага до суду, відповідальність за неповагу до суду, незалежність суддів, процесуальний примус, привід до суду, видалення із зали суду.

АННОТАЦИЯ

Остафийчук Л.А. Юридическая ответственность за неуважение к суду. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.10 – судоустройство; прокуратура и адвокатура. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2015.

Диссертация посвящена теоретическим и практическим проблемам применения и развития законодательства об ответственности за неуважение к суду.

Рассмотрены процессы развития законодательства в этой сфере на землях Украины в различные исторические эпохи, его совершенствования параллельно с цивилизационным развитием общества и с учётом особенностей переходных форм общественных отношений. В современной Украине эти процессы происходят одновременно с коренным реформированием судебной системы Украины.

Показатели общественного доверия к судьям зависят от того, насколько добросовестно они выполняют свой профессиональный долг. Повышение требовательности к ним сочетается с их защитой в случае неправомерных посягательств на их статус, предусмотренный в законодательстве.

Ответственность за неуважение к суду предусмотрена в ст. 185-3 Кодекса Украины об административных правонарушениях, в которой предусмотрена ответственность за отдельные проявления неуважения к суду. Однако для борьбы с этими нарушениями закона следует применять также уголовно-правовые средства, в частности, за срыв судебных заседаний, оскорбление судей, народных заседателей и присяжных.

В работе внесены конкретные предложения по этим вопросам.

При этом подчеркивается важность сочетания мер юридической ответственности с мерами процессуального принуждения для пресечения фактов неуважения к суду.

Отмечено, что кроме привлечения к уголовной и административной ответственности за неуважение к суду, может иметь место также применение иных форм реагирования на эти нарушения: денежные взыскания за нарушение процессуальных обязанностей в соответствии с нормами процессуальных кодексов; мер гражданско-правовой ответственности за проявления диффамации в отношении судей, а также мер дисциплинарного воздействия к судьям, которые посягают на независимость своих коллег – судей.

Высказаны рекомендации по поводу усиления общественного контроля за поведением профессиональных судей, с целью защиты авторитета судебной власти.

Ключевые слова: уважение к суду, ответственность за неуважение к суду, независимость судей, процессуальное принуждение, привод в суд, удаление из зала суда.

SUMMARY

Ostafichuk L.A. Legal liability for contempt of court. – Manuscript.

Dissertation for achieving a scientific of the Philosophy Doctor in specialty 12.00.10 – Judiciary; prosecutors and advocacy – National University «Odessa Law Academy», Odessa, 2015.

Dissertation is dedicated to theoretical and practical problems of development and application of the law on liability for contempt of court.

The grounds and procedure for applying legal sanctions for contempt of court defined in Art. 185-3 of the Code of Ukraine on Administrative Offences and several other articles of the Code and the Criminal Code of Ukraine and norms of other branches of law. This review resulted in the thesis these issues in broad and narrow sense.

The work carried out comparative legal analysis of certain provisions of the law on the status of judges both in historical terms and in comparison with the current law and practice of advanced democracies countries. As a result of suggestions made about the publication of new legislation and amendments and additions to existing to improve their application.

Considered in detail the application of the law on the procedure for taking measures of procedural compulsion for this category.

Keywords: respect for court, liability for contempt of court, independence of judges, procedural compulsion, drive to court, removal from the courtroom.

Підписано до друку 01.12.2015.
Формат 60х90/16. Ум.-друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим.

Видавець і виготовлювач ПП «Фенікс»
Свідectво суб'єкта видавничої справи ДК У№ 1044 від 17.09.2002 р.
65009, м. Одеса, вул. Зоопаркова, 25. Тел. 7777-591.